

Når vi tildeler helse og omsorgstjenester legger vi til grunn Pasient og brukerrettighetsloven, Helse og omsorgsloven samt Forskrift om en verdig eldreomsorg. Når vi tildeler tjenester ser vi til omsorgstrappen i forhold til behov for tjenester. Langtidsplasser tildeles til de som har høyest omsorgsbehov. For mange er det andre tjenester som for eksempel helsetjenester i hjemmet, praktisk bistand, dagtilbud eller kortidsplass/avlasting på sykehjem som er fagligforsvarlige tilbudet.

Administrasjonen forholder seg som nevnt også til Forskrift om en verdig eldreomsorg (verdighetsforskriften) i forhold til verdighetsgarantien.

I forskrifta §3 bokstav i) fremkommer det

«At par som ønsker det skal kunne bo sammen»

Det betyr at ønske om å bo sammen må gjelde for begge to og ikke bare for en av partene. I tillegg til at det må være et ønske for begge to må en også stille krav om en forstår konsekvensene av et slikt ønske. Dersom dette får negative konsekvenser for helse, behandling og trivsel taler dette mot at ønske blir tatt til følge.

En kan ikke bare lese §3 bokstav i) alene men en må lese den i sammenheng med hele regelen/bestemmelsen;

«§ 3. Tjenestens innhold

Tjenestetilbudet skal innrettes i respekt for den enkeltes selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel og sikre at medisinske behov blir ivaretatt. For å oppnå disse målsettingene skal tjenestetilbudet legge til rette for at følgende hensyn ivaretas:

- a) En riktig og forsvarlig boform ut fra den enkeltes behov og tilstand.
- b) Et variert og tilstrekkelig kosthold og tilpasset hjelp ved måltider.
- c) Et mest mulig normalt liv, med normal døgnrytme og adgang til å komme ut, samt nødvendig hjelp til personlig hygiene.
- d) Tilby samtaler om eksistensielle spørsmål.
- e) Lindrende behandling og en verdig død.
- f) Å bevare eller øke sin mulighet til å fungere i hverdagen. Omsorgen skal bidra til habilitering og rehabilitering.
- g) Faglig forsvarlig oppfølging av lege og annet relevant personell, som sikrer kontinuitet i behandlingen.
- h) Tilby eldre som bor på helseinstitusjon enerom.
- i) at par som ønsker det skal kunne bo sammen.»

I tillegg til ønske å bo sammen skal en med andre ord ta hensyn til flere forhold. Dersom for eksempel at det å bo sammen kommer i strid med «en riktig og forsvarlig boform ut fra den enkeltes behov og tilstand», slik som det står i bokstav a, må bokstav i) vike.

I høringsnotat om «Endringer i forskrift om en verdig eldreomsorg – samboergaranti» forklarer departementet hva de mente med forslag til endringer og hvordan en skulle forstå forskrifta;

Punkt 4 to siste avsnitt:

«Samboergaranti skal være en ordning for par som ønsker det, og det er derfor viktig for departementet å understreke at en samboergaranti skal være en frivillig ordning for partene. Det er viktig at kommunen gir god informasjon og veiledning for å sikre at en samboergaranti ikke skaper press eller forventninger om at partneren skal følge sykehjemsbeboeren inn på institusjonen, verken for partneren eller sykehjemsbeboeren. Partnerens omsorgstjenestebehov må sees løst fra den som oppfyller vilkårene for sykehjemsplass. Når sykehjemsbeboeren dør må kommunen gjøre en selvstendig vurdering av partnerens behov for helse- og omsorgstjenester. Denne vurderingen vil danne grunnlaget for eventuell videre tjenestetildeling fra kommunen til partneren.

Dersom kommunen etter en konkret vurdering kommer til at partneren vil være til hinder for et forsvarlig tjenestetilbud til sykehjemsbeboeren, øvrige beboere på institusjonen eller andre personer med behov for institusjonsplass, vil forsvarlighetskravet være avgjørende for kommunens vurdering av om samboergaranti kan oppfylles i den enkelte saken.»

Med andre ord er det en totalvurdering som ligger til grunn om en kan innfri ønsket om å bo sammen når ikke begge to har vilkårene til langtidsplass ved sykehjem.

Skal en bo på samme rom som sin partner som har vedtak om sykehjemsplass må ikke dette være til hinder for et forsvarlig tjenestetilbud for denne. Dette gjelder også for andre beboere. I tillegg må en se på om det er andre innbyggere som innfrir kravene til sykehjemsplass og dermed ikke får dette på bekostning av at en ektefelle/samboer får denne plassen. Kan en ikke bo sammen på enmannsrom, men må ha to separate rom blir dette enda tydeligere. I Karmøy kommune hadde i uke 5, 36 innbyggere som er på korttidsplass i påvente av langtidsplass (+ 3 som venter hjemme). Det betyr at det er 39 innbyggere som venter på å få tildelt langtidsplass sykehjem i kommunen. Samboergarantien må normalt sett vike dersom den ellers vil gå på bekostning av en annen person som oppfyller vilkårene. Samboergarantien skal altså ikke medføre at brukere som oppfyller vilkårene for plass må vente lenger før de kan få tildelt denne.

Når begge to i et parforhold har vedtak om langtidsplass blir samboergaratinen praktisert ved at begge får bo på samme institusjon. Forutsetning er at begge to i parforholdet ønsker å bo sammen og at det er forsvarlig.

Rutiner i forhold til oppheving av taushetsplikt og involvering av pårørende;

Når en person er samtykkekompetent er det vedkommende vi henvender oss til når det gjelder spørsmål i forhold til tjenester eller når det dreier seg oppheving av taushetsplikten. Dette gjelder uavhengig av alder. Ønsker vedkommende å ha med seg andre enten pårørende eller andre i samtalen er vi positive til dette.

I enkelte tilfeller oppfordrer vi også at de tar med seg de ønsker i samtalen.

Når vi får erklæringer om fritak fra taushetsplikt må vi føle oss trygge på at samtykket er informert og reelt. Dette gjelder spesielt nå dette blir sendt oss via en tredjeperson. Når det i slike tilfeller bes om innsyn i sensitive opplysninger, må kommunen være sikker på at vedkommende ønsker at dokumentene utgis; at det er gitt et informert samtykke.

Er vi i tvil er det en del av forsvarlig saksutredning å sjekke dette ut. I dette tilfellet var i usikre. Vi kontaktet derfor personvernombudet, og ble anbefalt å ta kontakt med kommuneadvokaten, som igjen anbefalte oss om å undersøke nærmere om det var et såkalt informert samtykke. Fremkommer det i samtalen at pasienten gir uttrykk for at vi kan gi ut dokumentene uten hinder av taushetsplikten så sender vi fra oss dokumentene. For oss er hensikten kun å få en avklaring at det er et informert samtykke som er gitt.

Det er viktig å få frem om innbyggere ber om å få innsyn i sine egne dokumenter gir vi dette uten unødig opphold.

Statsforvalter forståelse

Den forståelsen som Karmøy kommune sikter til, i forhold til tildeling av langtidsplass og samboergaranti, kommer frem i en tilbakemelding fra Statsforvalter i en klagesak i 2021. Det er ikke kommet et eget skriv fra statsforvalter hvordan dette skal forstås. Dette kommer frem bla i avsnittet under og spesielt siste setning;

1. Gjennomgang av regelverket

Klagen skal vurderes etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 a annet og tredje ledd og 2-1 e.

Av pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 a annet og tredje ledd følger det:

«Pasient og bruker har rett til nødvendig helse og omsorgstjeneste fra kommunen.

Pasient og bruker har rett på et verdig tjenestetilbud i samsvar med helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 første ledd bokstav b.»

Pasient- og brukerrettighetsloven gir pasient og bruker rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen, og tjenestene som tilbys skal være forsvarlige, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1. Dette innebærer at en har krav på nødvendig hjelp med en forsvarlig standard basert på en individuell helsefaglig og/eller sosialfaglig vurdering av behov. Det er ikke nok at tilbudet fremstår forsvarlig samlet sett. Lovens forsvarlighetskrav gjelder både enkelttjenestene hver for seg og det helhetlige tilbudet.

Pbri. § 2-1 e første ledd har følgende ordlyd:

«Pasient eller bruker har rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heidøgns tjenester dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendig og forsvarlig helse- og omsorgstjenester.»

Dette betyr at kommunen må tilby opphold i sykehjem dersom dette etter en helhetlig helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre vedkommende nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Jf. også helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1. Pasienten skal i disse tilfellene tildeles opphold og kan ikke settes på venteliste.

Vi nevner også at verdighetsgarantiforskriften § 3 bokstav i) nå sier at for å sikre den enkeltes selvbestemmelsesrett, egenverdi og livsførsel og sikre at medisinske behov blir ivaretatt, skal kommunens tjenestetilbud legge til rette for «at par som ønsker det skal kunne bo sammen». Dette er den såkalte «samboergarantien». I Helse- og omsorgsdepartementets høringsnotat til denne endringen står det på side 6 at «Et eventuelt ønske om å bo sammen med sin partner løftes frem som et hensyn som kommunen skal vektlegge ved utforming av sykehjemsbeboerens tjenestetilbud». I en sak hvor det er spørsmål om en pasient har rett til sykehjemsplass er det imidlertid pbri. § 2-1 e som gjelder, og verdighetsgarantiforskriften § 3 bokstav i) har liten selvstendig relevans.

Administrasjonen forholder seg til skriftlige forståelser fra statsforvalter og ikke utsagn gjennom media. Inntil noe nytt kommer skriftlig fra statsforvalter, enten i eget skriv eller ved behandling i en klagesak, forholder vi oss til det vi har skriftlig og om der kommer ny skriftlig forståelse forholder vi oss til denne forståelsen.